

28.2.2022

Kaupunginmuseon lausunto Viikinrannan–Lahdenväylän osayleiskaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta

HEL 2021-011524 T 10 03 02 00

Helsingin kaupungin yleiskaavoituspalvelu on pyytänyt kaupunginmuseolta lausuntoa Viikinrannan–Lahdenväylän osayleiskaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta. Museo tarkastelee hanketta kulttuuriympäristön ja maiseman sekä arkeologian vaalimisen näkökulmasta ja lausuu kantanaan seuraavaa.

Viikinrannan–Lahdenväylän alueen osayleiskaavoituksen tavoitteena on ratkaista Lahdenväylän varren maankäytön ja liikenteen kokonaisuus Yleiskaavan 2016 periaatteiden mukaisesti kantakaupunkia laajentaen, mutta ilman Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksellä kumottua kaupunkibulevardia.

Suunnittelualue käsittää Lahdenväylän varren reuna-alueita Koskelasta Kehä I:lle. Alueen lounaisosassa, lähinnä keskustaa, on kulttuurihistoriallisesti valtakunnallisesti arvokasta Vanhankaupunginkosken ympäristöä. Suunnittelualueen keskiosa liittyy Viikin keskustaan yliopistokampuksineen. Näiden välissä on luontoarvoiltaan merkittävään Vanhankaupunginlahteen rajoittuva Viikinrannan asuin- ja yritysalue. Alueen koillisosassa Lahdenväylä kulkee kapeassa tilassa Malmin hautausmaan ja Latokartanon uuden asuinalueen läpi. Oman leimansa alueelle tuovat myös koko kaupunkia palvelevat kunnallistekniset laitokset: vedenpuhdistamo, jätevedenpuhdistamo ja sähköasema.

Helsingin kaupunginmuseon lausunto

Rakennettu ympäristö

Kaavoitusta ohjaavat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet. Niiden tarkoituksena on varmistaa valtakunnallisesti merkittävien asioiden huomioiminen kaavoituksessa. Kulttuuriympäristön ja -maiseman kannalta keskeistä on valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen arvojen turvaamisen huolehtiminen. Valtakunnallisesti arvokkaita rakennettuja kulttuuriympäristökohteita kaava-alueella ovat Helsingin Vanhakaupunki, Vantaanjokisuun vesi- ja viemärlaitokset ja Malmin hautausmaa. Lisäksi kaava sivuaa Viikin opetus- ja koetilaa.

Ottaen huomioon kaavan erityisen fokuusoitumisen Lahdenväylän varren maankäytön ja liikenteen kokonaisuuteen, sisältää kaava-alue vain osia edellä mainituista RKY-alueista. Tästä huolimatta osayleiskaavan

28.2.2022

vaikutusten arvioinnissa on keskeistä turvata valtakunnallisesti arvokaiden rakennettujen kulttuuriympäristökohteiden arvot.

Viikintien alueella ei ole tehty kulttuuriympäristöinventointia. Varsinkin Viikintien pohjoispuolella, jossa on kulttuuriympäristön arvioinnin osalta vanhentuneita asemakaavoja, tällainen tulee tehdä.

Sirpa Törrösen Helsingin maisema-analyysissä (2010) todetaan, että Vanhankaupunginkoski on yksi Helsingin maiseman solmukohtista. Tämän johdosta tulee huolellisesti selvittää – mahdollisesti tehtävään maisemaselvitykseen tukeutuen – täydennysrakentamisen määrälliset ja sijoitukselliset reunaehdot suhteessa sekä lähi- että kaukomaisemaan.

Arkeologia

Osayleiskaava-alueella sijaitsee useita arkeologisia kohteita, jotka ovat muinaismuistolain suojaamia kiinteitä muinaisjäännöksiä.

Osayleiskaava-alue ulottuu eteläosassa hieman Helsingin Vanhankaupungin historialliselle kaupunkialueelle, jonka keskeinen alue on muinaisjäännosalue. Historiallisella kaupunkialueella ovat kaikki kortteli-, puisto-, katu- ja liikennealueet muinaismuistolailla rauhoitettuja ja alueen asemakaavoissa pääasiassa merkittykin sm-merkinnöillä ja VP-1- tai VP-1/sm -merkinnöillä tai muilla suojelumerkinnöillä. Historialliseen kaupunkialueeseen kuuluu kiinteästi myös Kuninkaankartanonsaari.

Osayleiskaava-alueella sijaitsee myös useita ensimmäisen maailmansodan aikaisia puolustusvarustuksia. Vedenpuhdistuslaitoksen länsi- ja lounaispuolella sijaitsee vuonna 1914 rakennettuja kenttälinnoitekohteita, puolustusvarustukset Tukikohta 1914:56 (Koskela) ja Tukikohta 1914:56a (Koskela).

Koilliseen mentäessä Lahdenväylän pohjoislaidalla Rikissankujan ympäristössä sijaitsee muinaisjäännosrekisteriin merkitty ensimmäisen maailmansodan aikainen kohde Luolat G15-18. Luolien yläpuolelle kallion huipulle on rakennettu vuosina 2013-2015 asuinkerrostaloja. Osa luolista on mahdollisesti tuhoutunut ja kohteen säilyneisyys tulee tarkastaa.

Lahdenväylän eteläpuolella Viikintien varressa kallion juurella sijaitsee luolakohde Luolat G19-20.

Pihlajamäen eteläosassa Johtokiventie 10-12 kerrostalojen ja niiden pihamaan kohdalla sijaitsee ensimmäisen maailmansodan aikainen neljän tykin Tykkipatteri 74, johon liittyy suojahuone. Kohde on mah-

28.2.2022

dollisesti tuhoutunut miltei kokonaan ja kohteen säilyneisyys olisi hyvä tarkastaa maastossa.

Simo Klemetinpojan puistossa ja Lahdenväylän vastakkaisella puolella Malmin hautausmaan alueella sijaitsee puolustusaseman XIV:1 rakenteita.

Lahdenväylän ja Kehä I:n risteysalueen ympäristöön sijoittuvat puolustusasemat VIII:3 (eteläisin, Latokartanonkaaren molemmin puolin), risteuksen keskellä IX:10 ja IX:11 ramppien väleissä edellisen pohjoispuolella.

Lahdenväylän ja Ilmasilla katu- ja tiesuunnitelmien selvitysten yhteydessä vuonna 2020 on tutkittu kohde IX:11 sekä kohteen VIII:3 pohjoisosaa. (Laulumaa, Vesa 2020: Helsinki - Lahdenväylän ja Ilmasillan eritasoliittymien alueella sijaitsevien ensimmäisen maailmansodan aikaisen linnoitteiden mittausedokumentointi. Inventointiraportti. Museovirasto). Osasta kohteista on siis hyvin ajantasaiset tiedot.

Helsingin maalinnoitteiden viimeisin kattava maastoinventointi on tehty vuonna 1995 (Laine, S. 1996. Ensimmäisen maailmansodan aikainen maalinnoitus Helsingissä. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisuja 1996:3.) Tämän jälkeen osayleiskaava-alueella sijaitseviin linnoitteisiin on kohdistunut jokunen tarkastus 1990-luvulla sekä vuonna 2014 valmistunut arkistoselvitys (Lagerstedt, John & Laulumaa Vesa 2014: Helsinki - Ensimmäisen maailmansodan linnoitusvyöhyke. Inventointiselvitys 2014. Museovirasto), jonka yhteydessä tehtiin vain vähän maastotarkastuksia. Toisin sanoen osa kaava-alueen linnoitekohteista on tarkastettu maastossa 25 vuotta sitten.

Nykyään Museovirasto suosittelee, että kaava-alueen arkeologinen inventointi on päivitettävä mikäli aiemmista inventoinneista on kulunut yli 10 vuotta. Suositus johtuu siitä, että sekä arkeologisen inventoinnin menetelmät että käsitys arkeologisesta perinnöstä muuttuu ajan kuluessa. Viikinranta-Lahdenväylä osayleiskaava-alueelle sijoittuvat linnoitekohteet, jotka ovat jääneet viimeaikaisten maastotarkastusten ulkopuolelle, tulisi tarkastaa ja niiden säilyneisyys ja tilanne arvioida.

Mikäli alueella voi katsoa olevan arkeologisen kulttuuriperinnön näkökulmasta potentiaalisia alueita, tulee alueet inventoida minimissään muuttuvan maankäytön alueilla. Inventoinnilla tuotetaan ajantasaista tietoa sekä vastuumuseon että kaavoituksen käyttöön kaava-alueella sijaitsevien arkeologisten kohteiden säilyneisyydestä ja suojelutarpeesta. Lähtökohtaisesti muinaismuistolain suojaamien kiinteiden muinaisjäännösten päälle ei tule osoittaa maankäyttöä ja ne tulee merkitä kaa-

Helsingin kaupunki

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala
Kulttuuripalvelukokonaisuus
Kaupunginmuseo
Kulttuuriperintöyksikkö
Kulttuuriympäristötiimi,
kulttuuriympäristöpäällikkö

Lausunto

4 (4)

28.2.2022

vaan kohdemerkinnöin ja varustettuna asianmukaisilla kaavamääräyksillä.

Lisätiedot

Juha Vuorinen, tutkija, puhelin: 310 36940
juha.h.vuorinen(a)hel.fi

Johanna Björkman
ts. kulttuuriympäristöpäällikkö